

Economist român din Franța: „uitați de 60% datoria publică, 3% deficit fiscal, astea nu mai contează deloc când Covid-19 îți bate la ușă”

Correspondenți „Adevărul”

Sebastian Buhai, cercetător asociat Centrului pentru Cercetare Economică și Aplicațiile Sale (CEPREMAP) din Paris, Franța și Institutului Suedez pentru Științe Sociale (SOFI) al Universității din Stockholm, Suedia, vorbește într-un interviu pentru „Adevărul”, despre măsurile luate de România în contextul pandemiei de COVID-19 și despre cum ar trebui gestionată economia.

Analiza lui pleacă de la ideea că **„nimeni între economiști (cei serioși) nu contestă că orice politici macroeconomice trebuie gândite/ implementate având în vedere că prioritatea zero este salvarea de vieți și sănătatea publică, iar din ceea ce știm până acum din perspectiva medicală, oprirea răspândirii Covid-19 prin carantină și distanțare socială este mecanismul prin care această restricție este materializată.”**

Cercetătorul originar din Cluj împarte măsurile pe trei componente:

1. cheltuielile directe în lupta împotriva răspândirii infecțiilor și adaptarea pentru urgența impusă a sistemului medical/ de sănătate publică.
2. furnizarea imediată a fondurilor de ajutor pe motiv de calamitate gospodăriilor
3. furnizarea imediată a fondurilor de ajutor firmelor.

Ca principiu general, Buhai susține că **„Trebuie acționat foarte rapid și foarte ferm pentru a evita pierderi uriașe de vieți și un colaps economic total, una dintre regulile de urmărit aici ar fi că fondurile alocate de stat să fie masive, în mod ideal chiar imaginea în oglindă a pierderilor directe anticipate”.**

„În schimb, rezultatul este, ad litteram, dezastru în ceea ce privește adaptarea pentru urgența impusă a sistemului medical/ de sănătate publică, cronic subfinanțat deja înaintea crizei: fără spațiu suficient pentru a intra în detalii, unele efecte elocvente s-au văzut și se văd în continuare prin numărul de medici și personal medical ei înșiși contaminați, prin numărul de spitale închise (cazul celui din Suceava a fost mediatizat mult chiar și în Franța și Suedia), prin numărul de medici care au demisionat în timpul

crizei ș.a.m.d”. precizează economistul.

În ceea ce privește ajutarea firmelor, Buhai spune că „o variantă și mai aproape de optimalitate, de exemplu, este cea implementată actualmente în Danemarca; fără să intru în detalii de implementare, ideea daneză este următoarea: statul asigură, cel puțin până în data de 8 iulie, integral salariile angajaților oricărei firme private, atâta vreme cât firma nu îi trimite în șomaj; dacă firma dovedește că are nevoie să-și ajusteze activitatea și asta implica o scădere a efectivului forței sale de muncă cu cel puțin 30%, statul se angajează să plătească în continuare acelor angajați intrați în șomaj 75% din salariile vechi.” Pentru detalii despre măsurile daneze fata cu Covid-19, vedeți de exemplu [aici](#).

Începem seria interviurilor cu analiza economistului în legătură cu situația României.

ADEVARUL: Cum apreciați măsurile luate de Guvernul României pentru a reduce impactul pandemiei asupra economiei? Pe ce credeți că ar trebui pus accentul în continuare?

SEBASTIAN BUHAI: Mă voi axa în cadrul acestei întrebări pe măsurile de natură fiscală implementate în țară până acum (deci până în 13 aprilie) în lupta împotriva pandemiei actuale (ar fi de discutat și în materie de politici monetare; ca părere generală însă, măsurile luate până acum de către BNR acolo sunt mult mai mult în linie cu așteptările pe care le aveam - și cu practica internațională).

Pentru a fixa întâi ideile ar fi oportun să explic, foarte pe scurt, ce fel de politici fiscale ar fi așteptate aici din partea Guvernului, deci să vă dau perspectiva economică normativă (sub format de rezumat al rezumatului). Dacă în cazul unei recesiuni „obișnuite”, rolul politicii fiscale ar fi doar cel de stimulare macro-economică, în cazul unei crize epidemice precum cea actuală, această componentă ar fi ultima, cronologic vorbind, dintr-un set de trei componente; primele două dintre acestea sunt cheltuielile directe în lupta împotriva răspândirii infecțiilor, și respectiv furnizarea imediată a fondurilor de ajutor pe motiv de calamitate (ceea ce numim „disaster relief”) gospodăriilor și firmelor - și, uneori, când se impune, chiar unor instituții financiare (vedeți de exemplu cazul Marii Recesiuni din 2007-2009).

Având în vedere toate aceste componente și faptul că trebuie acționat foarte rapid și foarte ferm pentru a evita pierderi uriașe de vieți și un colaps economic total, una dintre regulile de urmărit aici ar fi ca fondurile alocate de stat să fie masive, în mod ideal chiar imaginea în oglindă a pierderilor directe anticipate (există o marjă de incertitudine în orice prognoză—însă aceasta nu înseamnă că nu trebuie să ne gândim și să analizăm diferite scenarii, să facem deci o serie de proiecții!).

Prin urmare, chiar dacă în cazul României vorbim, din păcate, despre un deficit fiscal destul de mare, moștenire directă de altfel a incompetenței multor guverne succesive de până acum-- indiferent de linia lor ideologică (mai mult sau mai puțin explicită)-- deci chiar dacă nu avem rezervele financiare ale altor state din UE, **nu ne-am așteptat totuși ca pe unii super zeloși să-i apuce ACUM făcutul de economii, când un număr enorm de vieți umane este în joc și când orice întârziere sau lipsă suficientă de curaj poate fi infinit mai costisitoare. Iar ideea, proliferată pe unele bloguri și parte a presei, că cheltuielile urgente pe timp de criză ar fi „măsuri populiste” descalifică rapid orice pretins expert, din păcate inclusiv pe unii pe care îi vedeam oarecum cu scaun la cap până acum...**

Nu este chiar atât de dificil de înțeles, sper, că nu există un număr magic, o cifră limită fixată în cuie pentru datoria publică/ deficitul fiscal al unei națiuni, iar în situații de crize precum cea cauzată de pandemia actuală, flexibilitatea trebuie să fie maximă (deci, pe șleau, uitați de 60% datoria publică, 3% deficit fiscal, s.a.m.d. astea nu mai contează deloc când Covid19 îți bate la ușă). Ce contează este că guvernele acelor țări care cresc masiv datoria publică/ deficitul fiscal să prezinte o anumită încredere pentru investitori. Întrebarea-- pe care fără îndoială ați ghicit-o deja este câtă încredere reprezintă pentru investitori/ comunitatea internațională guvernul nostru-- care este însă o problema a României de când lumea. Pentru cei care sunt în Guvern și citesc aceste rânduri, ceea ce contează și ceea ce vă conta este să nu se decredibilizeze și mai mult decât au făcut-o deja, prin inacțiune sau acțiune insuficientă. Asta va judeca în primul rând istoria."

„Dezastru în ceea ce privește adaptarea pentru urgență”

ADEVARUL: Cum s-a descurcat România până acum în privința implementării acestor obiective, de atins prin cheltuieli directe și urgente din bugetul de stat?

SEBASTIAN BUHAI: *O privire de ansamblu (prin fereastra raportului Fondului Monetar Internațional, actualizat cel mai recent în 9 aprilie) este că România a pus până în 10 aprilie la bătaie mult mai puțin decât alte țări din EU, inclusiv țări vecine, anvergura cheltuielilor directe fiind de doar 2% din PIB, la care se adaugă garanții pentru împrumuturi către firme în valoare de încă 1% din PIB.* Spre comparație, Franța a alocat direct deja 4% din PIB, plus garanții pentru împrumuturi plus diverse scheme de credit în valoare de încă aproximativ 16% din PIB. Dar în loc de Franța, haideți să ne uităm la Polonia, unde cifrele corespunzătoare sunt de 3% din PIB, respectiv 3.3% din PIB ca magnitudine a garanțiilor; sau la Cehia, unde cifrele sunt de 2% direct, dar 16% din PIB în garanții. Ș.a.m.d. Asta desigur pe un fond deloc favorabil contextului, înainte de criză: în România eram deja la coada Europei în materie de finanțare a sistemului de sănătate publică și a sistemului de securitate socială în general, și între fruntașele EU la indicatorul de inegalitate Gini (același lucru dacă ne uităm la alte indicatoare ale inegalității sociale, indicatorul Gini având problemele lui).

Cum se reflectă acum aceasta perspectiva de ansamblu- cel puțin dezamăgitoare, și potențial tragică - în măsuri concrete din setul celor trei componente de care vorbeam mai sus? Mă voi limita doar la câteva aspecte. ***La primul capitol, cel de a face orice e necesar pentru a opri răspândirea epidemiei, punctele relativ roșii ar fi că România a acționat destul de prompt declarând starea de urgență națională, și impunând variate măsuri de distanțare socială (deși nici aici nu totul a mers bine: am citit cu toții în ziare despre, de exemplu, ridicolul absolut de la aeroportul de la Cluj, atât la venirea românilor din diaspora, cât mai ales, chiar recent, la plecarea unor români la muncă în afara etc).***

În schimb, rezultatul este, ad litteram, dezastru în ceea ce privește adaptarea pentru urgența impusă a sistemului medical/ de sănătate publică, cronic subfinanțat deja înaintea crizei: fără spațiu suficient pentru a intra în detalii, unele efecte elocvente s-au văzut și se văd în continuare prin numărul de medici și personal medical ei înșiși contaminați, prin numărul de spitale închise (cazul celui din Suceava a fost mediatizat mult chiar și în Franța, și Suedia), prin numărul de medici care au demisionat în timpul crizei ș.a.m.d.

Un alt aspect extrem de relevant aici, care nu a fost foarte mediatizat deși ar fi trebuit să fie, se referă la numărul practic infim de teste efectuate pentru depistarea celor infectați cu coronavirus, și organizarea/ felul în care acestea au fost efectuate (să dau doar un exemplu aici, nu am văzut pe absolut nimeni din echipa guvernamentală, consilieri etc. care să fie la curent cu propunerile de testare în grup, deja implementate prin alte părți), care denotă mai degrabă haos și acțiuni fără nicio planificare—am citit de exemplu în presă că întrebând despre amploarea testărilor, primul ministru a declarat „Testam cât este necesar!”. Mă întreb dacă dumnealui are vreo idee că Germania efectuează actualmente 160.000 de teste pe săptămână, Belgia recent a ajuns la 10.000 de teste pe zi, Elveția reușește 8.000 de teste pe zi și e pe cale să mărească acest număr, că este o în general o goana nebună— și o prioritizare absolută- în „scalarea” la maxim a acestor teste.

Evident că această capacitate de testare nu poate fi crescută peste noapte, dar chiar și analizele cost-beneficiu conservatoare concluzionează că merită investit enorm în teste, pentru că și o săptămână de închidere completă a economiei care ar putea fi salvată, ar recupera aceste costuri. De altfel, o analiză la nivelul economiei SUA a laureatului cu Nobel în economie Paul Romer estimează că dacă ar exista deja capacitatea pentru a administra aceste teste la o scară suficientă pentru a menține rata medie de infecție sub 1, costurile implicate ar fi cel mult 1% din PIB-ul SUA, deci foarte puțin din punct de vedere macro-economic, relativ la alte măsuri.

Modelul danez, mai aproape de optimalitate

ADEVARUL: Ce părere aveți despre fondurile de ajutor pentru gospodăriile și firmele aflate în situație economică gravă?

SEBASTIAN BUHAI: În ceea ce privește fondurile de ajutor pentru gospodăriile și firmele aflate în situație economică gravă, România a implementat de exemplu măsuri de acoperire parțială a salariilor în cazul părinților care stau acasă pe perioada în care școlile sunt închise, și unele măsuri de ajutor pentru firme, de exemplu pentru a acoperi pe o perioadă inițială de o lună salariile angajaților în pericol să intre în șomaj, precum și amânarea plății utilităților și a taxei de proprietate pentru aceste firme, plus garanții pentru credite acordate acestor firme pentru investiții. (La acestea se adaugă unele măsuri macro-financiare, prin care Guvernul a cerut prin lege băncilor să amâne rata împrumuturilor pentru gospodăriile și firmele afectate de pandemie până la 9 luni-- măsuri asupra cărora am văzut că au curs râuri și fluvii de cerneala în presă, mai ales în sensul prost, adică de a cere totuși lumii să facă tot posibilul să-și plătească la timp aceste rate... deci ignorând pur și simplu de ce asemenea măsuri sunt necesare, din start!).

Aceste măsuri sunt desigur binevenite, deși există și variante mult mai bune de implementare pentru majoritatea lor. Mă întreb însă dacă decidenții din România s-au consultat cu cineva sau iarăși au acționat doar de capul lor, pentru că, la modul foarte sincer, nu văd pe nimeni cu background și know-how suficient acolo să fie în stare să gestioneze o asemenea criză, sau, în cazul unora, să gestioneze orice... (îmi aduc rapid aminte aici, de exemplu, de răspunsul ministrului actual de finanțe, citat în presă, întrebând dacă s-a prevăzut concedierea unui anumit efectiv de oameni din sectorul public: „Eu mă uit la lucruri mai pragmatice. Noi continuăm reforma[...]”). Că să nu intru în prea multe detalii, voi discuta un singur exemplu, chiar din domeniul meu de specializare principal, economia pieței de muncă.

Având în vedere că ne interesează enorm să stimulam păstrarea relațiilor productive între firme și angajați, aproape optimă ar fi o soluție în care firmele își pot plăti în continuare toți angajații (firmele cunoscându-și fără îndoială cel mai bine efectivul de muncă), iar în timpul acesta băncile le oferă credite rapide, fără vreo întrebare, pentru a acoperi imediat și fără întreruperi aceste cheltuieli de criza (în extremis, dacă firma este în dificultate mare, este prevăzută o garanție din partea statului pentru o linie continuă de finanțare). Această soluție este de fapt, în linii mari, exact cea implementată în prezent în Franța, iar o variantă și mai aproape de optimalitate, de exemplu, este cea implementată actualmente în Danemarca; ***fără să intru în detalii de implementare, ideea daneza este următoarea: statul asigură, cel puțin până în data de 8 iulie, integral salariile angajaților oricărei firme private, atâta vreme cât firma nu îi trimite în șomaj; dacă firma dovedește că are nevoie să-și ajusteze activitatea și asta implică o scădere a efectivului forței sale de muncă cu cel puțin 30%, statul se angajează să plătească în continuare acelor angajați intrați în șomaj 75% din salariile vechi.*** Pentru detalii despre măsurile daneze fata cu Covid-19, vedeți de exemplu [aici](#).

Ceea ce lipsește cu desăvârșire din pachetul de măsuri de criză adoptate în România în contextul pandemiei Covid-19 până acum, și voi încheia cu asta, este orice considerație serioasă față de impactul economic asupra celor mai vulnerabile grupuri ale societății. Protecția socială pentru aceste grupuri era deja aproape inexistentă, însă criza îi va vulnerabiliza și mai mult: discrepanțele socio-economice și spațiale (e.g., urban-rural, dar și inter-regional) sunt așteptate să se amplifice considerabil. Dar, ca să îl parafralez pe Mark Twain, putem oare să le pretindem unor decidenți care nu au depășit nici măcar aroganța ignoranței, ce să mai vorbim de atingerea „mizerabilei incertitudini” prin educație suficientă..., să știe ce trebuie făcut? Ei vă vor răspunde cu același refren: „Noi continuăm reforma” și vor continua într-adevăr, „pragmatic”... cu, între altele, alocarea de fonduri de zeci de milioane de euro pentru fabricarea de măști unor... bucătărese din Giurgiu (<https://recorder.ro/minunile-pandemiei-cum-a-ajuns-o-bucatareasca-din-giurgiu-sa-castige-un-contract-de-12-milioane-de-euro-pentru-masti-de-protectie/>) ; sau cu împrumuturi din fondurile de urgență ale Băncii Mondiale de sute de milioane de euro, de care nu știe nimeni pe unde au ajuns (<https://www.hotnews.ro/stiri-esential-23807971-rise-project-romania-cerut-doua-randuri-200-milioane-euro-banca-mondiala-unde-sunt-banii.htm>) ș.a.m.d.

Cine este Sebastian Buhai

[Sebastian Buhai](#), doctor în științe economice (Institutul Tinbergen și Universitatea Erasmus din Rotterdam, Olanda; 2008) este actualmente cercetător asociat Centrului pentru Cercetare Economică și Aplicațiile Sale (CEPREMAP) din Paris, Franța și Institutului Suedez pentru Științe Sociale (SOFI) al Universității din Stockholm, Suedia. Specializările sale sunt economia forței de muncă, economia industrială și microeconometria aplicată. Clujean de origine, s-a implicat de-a lungul timpului și în diferite acțiuni de sprijinire și popularizare a cercetării economice de excelență în România, între altele prin inițierea seriei de [conferințe ERMAS](#) și a Blogului [EconAcademia](#). Poate fi urmărit pe twitter la twitter.com/sbuhai.

Dacă apreciezi acest articol, te așteptăm să intri în comunitatea de cititori de pe pagina noastră de Facebook, printr-un Like mai jos: